

9/5/85

Το "οικονομικό πρόγραμμα" της Ν.Δ. και του αρχηγού της όπως εξιγγέλ-
δεν διαφέρει σε στόχους και φιλοσοφία από την νοοτροπία που διέκρινε το
Δεξιό οποιαδήποτε και αν ήταν η ονομασία της στο παρελθόν (Εθνικός Συνο-
γεργός, Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση) παρ' όλο που τους τελευταίους μήνες
προστέθηκε το "Φιλελεύθερο". Η "νέα πρόταση ελευθερίας του Έλληνα και
του σεβασμού της αξίας του" όπως επιγράφεται το "πρόγραμμα" το μόνο που
επιτυγχάνει είναι να επιβεβαιώσει ότι υποτιμά αυτό το σεβασμό και αξία
υποτίθεται ότι θέλει να βελτιώσει. Τα αντιφατικά, συγκρουόμενα, ασυμβί-
βαστα και αντιλαϊκά μέτρα που προτείνονται αντανakλούν την φιλοσοφία και
τις προθέσεις της Νέας Δημοκρατίας.

Θεωρητικά, η μείωση των αιέσων φόρων συνεπάγεται βελτίωση του
εισοδήματος για όσους συμμετέχουν στην φορολογική βάση, ενώ ταυτόχρο-
να αυξάνει την ανισότητα κατανομής του σε όφελος των υψηλότερου ει-
σοδήματος κοινωνικών τάξεων. Η βελτίωση αυτή του εισοδήματος αφ' ενός
μεν αυξάνει την καταναλωτική ζήτηση, αύξηση που κατά κύριο λόγο προέ-
χεται από τις χαμηλότερα εισοδηματικές τάξεις, αφ' ετέρου δε αυξάνει
τα αποταμιευτικά αποθέματα των υψηλότερων εισοδηματικών τάξεων. Όσο
αυξάνεται η ζήτηση τόσο βελτιώνονται οι προϋποθέσεις για την αύξηση
των παραγωγικών επενδύσεων που έχουν σαν σκοπό την ικανοποίηση αυτής
της ζήτησης και σταδιακά πραγματοποιούνται. Ταυτόχρονα η αύξηση των
αποταμιευτικών αποθεμάτων διοχετεύεται, δια μέσου του τραπεζικού συ-
στήματος, στην χρηματοδότηση των παραπάνω επενδύσεων. Με τον τρόπο
αυτό ολοκληρώνονται θεωρητικά οι πρώτες δύο φάσεις μιάς οικονομικής
ανάκαμψης.

Μια μικρή όμως διερεύνηση στο σημείο αυτό αποκαλύπτει όχι μόνο

τις λανθασμένες υποθέσεις πάνω στις οποίες βασίζεται η απλοϊκή αυτή θεώρηση της λειτουργίας της Ελληνικής οικονομίας, αλλά και τα πιθανά εναλλακτικά μέτρα που θα ήταν αναγκαίο να εφαρμοσθούν.

Οι υποκείμενες υποθέσεις πάνω στις οποίες βασίζεται το μακροοικονομικό αυτό υπόδειγμα θα πλησίαζαν την πραγματικότητα, αν η χώρα μας ήταν σε μεγάλο βαθμό μιά κλειστή οικονομία και δεν ήταν ευάλωτη σε εξωγενείς πληθωριστικές πιέσεις. Επιπρόσθετα, το μόνιμο της χώρας ~~αν~~ αποτελέσει μέσο ~~αποθεματοποίησης~~ αποθεματοποίησης διεθνούς αξίας. Η σημασία και οι επιπτώσεις της αφαίρεσης αυτών των ουσιωδών δομικών χαρακτηριστικών της Ελληνικής Οικονομίας από ~~το~~ παραπάνω υπόδειγμα αναλύονται παρακάτω.

Αν ο πραγματικός στόχος του προγράμματος της Ν.Δ. είναι η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων, τότε η αύξηση της καταναλωτικής ζήτησης δεν εξασφαλίζει τον στόχο αυτό. Δεδομένου ότι η Ελληνική Οικονομία είναι αφ' ενός μεν εμπορικά μιά τελείως ανοικτή Οικονομία, αφ' ετέρου είναι περιορισμένης παραγωγικής βάσης, ένα μεγάλο μέρος της αύξησης της ζήτησης θα διοχετευθεί στην εξωτερική αγορά με τη μορφή εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών με αποτέλεσμα την αναίρεση των επενδυτικών κινήτρων από τις εγχώριες παραγωγικές μονάδες. Επομένως η Ν.Δ. θα πρέπει να συμπληρώσει το μακροοικονομικό της πρόγραμμα με εξαγγελίες πιο άμεσων κινήτρων όπως η μείωση της φορολογίας των κερδών αυτών των επιχειρήσεων, η δυνατότητα απόσβεσης μηχανικού εξοπλισμού και παγίου κεφαλαίου σε μικρότερα χρονικά διαστήματα κ.α. Όμως μιά τέτοια εναλλακτική λύση όχι μόνο είναι πολιτικά επιζήμια για την Ν.Δ. αλλά επί πλέον προσκρούει σε προϋπολογιστικούς περιορισμούς. Η ταυτόχρονη μείωση των άμεσων φόρων και η απαλλαγή από τα φορολογικά βάρη των επιχειρήσεων οδηγεί το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού σε δραματικά ύψη. Αν δε η χρηματοδότηση αυτού του ελλείματος δεν γίνει με ορθολο-

γικό τρόπο τότε όχι μόνο οι επιδιωκόμενες παραγωγικές επενδύσεις δεν πραγματοποιούνται, αλλά και επέρχεται μόνιμη υποβάθμιση της οικονομικής κατάστασης της χώρας.

Οι τρόποι χρηματοδότησης ενός ελλειμματικού κρατικού προϋπολογισμού συνίστανται στον συνδυασμό χρηματοδοτικής και δημοσιονομικής πολιτικής σε συνάρτηση με τα επί πλέον έσοδα που προέρχονται από την φορολογία της αύξησης του εθνικού εισοδήματος. Η μεν χρηματοδοτική πολιτική κάλυψης του ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού αποτελείται από την πολιτική εσωτερικού δανεισμού, προσφοράς χρήματος και εξωτερικού δανεισμού. Η δε δημοσιονομική πολιτική αποτελείται κατά κύριο λόγο από την πολιτική της άμεσης και έμμεσης φορολογίας.

Θεωρητικά, ο τρόπος κάλυψης του ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού με τον εσωτερικό δανεισμό είναι σωστός, στο βαθμό που οι συνεπαγόμενες απ' αυτό το δανεισμό δημόσιες επενδύσεις αποφέρουν μελλοντικά έσοδα μεγαλύτερα από το κόστος των δανειζομένων εθνικών κεφαλαίων αποθεμάτων. Επί πλέον αυτά τα έσοδα θα πρέπει να υπερβαίνουν τα έσοδα που θα πραγματοποιούνται από την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας η οποία θα προέρχονταν από την διοχέτευση αυτών των αποταμιεύσεων σε ιδιωτικές αντί σε δημόσιες επενδύσεις με τον ίδιο χρονικό ορίζοντα.

Στην πράξη οι επιλογές αυτές υλοποιούνται είτε διαμέσου των χρηματαγορών είτε δια μέσου κρατικών παρεμβάσεων. Σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς το κράτος και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις συναγωνίζονται για την δανειοδότηση των αποταμιευτικών αποθεμάτων, που συγκεντρώνονται από το τραπεζικό σύστημα. Δεδομένου του ρυθμού αύξησης της προσφοράς του χρήματος από την Κεντρική Τράπεζα και του ρυθμού εξωτερικού δανεισμού, ο συναγωνισμός αυτός προσδιορίζει το ύψος των επιτοκίων.

Η αύξηση λοιπόν του ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού όπως προκύπτει από το πρόγραμμα της Ν.Δ., θα δημιουργήσει έντονες πιέσεις στα ύψος των επιτοκίων δεδομένης της ανελαστικότητας της κρατικής ζήτησης. Αν λοιπόν το πρόγραμμα αυτό έχει σα στόχο την αύξηση των ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων σε περιβάλλον ελεύθερης διαμόρφωσης των επιτοκίων τότε αναγκαστικά θα πρέπει να μειώσει σημαντικά το ύψος των δημοσίων επενδύσεων. Αυτή η επιλογή δεν είναι καινούργια για την Ν.Δ. Ο φαύλος κύκλος της συνεχούς χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα σε βάρος του δημοσίου κατά την διάρκεια των μεταπολεμικών χρόνων διακυβέρνησης της χώρας από την συντηρητική παράταξη δημιούργησε τα δυσεπίλυτα προβλήματα του σήμερα. Η απαρόδεκτη συγκέντρωση και σχετική υποβάθμιση της διοικητικής και οργανωτικής δομής του δημόσιου τομέα, που τόσο επιβραδύνουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, είναι αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής. Η εύκολη δανειοδότηση, η αλόγιστη και άστοχη χρήση του παρεχόμενου χρήματος δημιούργησε τις λεγόμενες προβληματικές επιχειρήσεις και είναι αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής. Και ενώ ο δημόσιος τομέας αυξήθηκε, η αύξηση αυτή δεν αποτελεί παρά μία έμμεση χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα που δεν ανταποκρίθηκε στις πολύπλοκες ανάγκες της σύγχρονης παραγωγικής διαδικασίας. Αντίθετα, ^{αν} η Ν.Δ. ^{επιλέξει} να υλοποιήσει ^{εί} τον στόχο της αύξησης των ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων με κυβερνητική παρέμβαση που προσδιορίζει το ύψος των επιτοκίων σε συνδυασμό με την σκληρή διαπίστωση της αναγκαιότητας της αναβάθμισης των υποδομών που απαιτούν δαμόσιες επενδύσεις, θα οδηγήσει στην αύξηση του ρυθμού προσφοράς του χρήματος ή/ και σε εξωτερικό δανεισμό γιατί μόνο έτσι η ταχύχρονη χρηματοδότηση τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημοσίων επενδύσεων είναι εφικτή. Όπως είναι γνωστό ο διοικητικός καθορισμός των επιτοκίων έχει σαν αποτέλεσμα την απώλεια του ελέγχου του ρυθμού προσφοράς χρήματος από

την Κεντρική Τράπεζα. Έτσι, ενώ είναι δυνατό να καλυφθεί η ζήτηση των αναγκών χρηματοδότησης τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημοσίου τομέα οι αναμενόμενες πληθωριστικές τάσεις δημιουργούν οικονομικές διαστρεβλώσεις υψηλού κοινωνικού και οικονομικού κόστους. Αν λοιπόν το πρόγραμμα της Ν.Δ. έχει σα στόχο την αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων θα πρέπει να πιστεύει ότι το πρόγραμμα που προτείνει θα δημιουργήσει τεράστια αποθέματα αποταμιεύσεων ικανά να καλύψουν τις χρηματοδοτικές ανάγκες του προγράμματος. Φυσικά παραβλέπει ότι οι αναμενόμενες πληθωριστικές τάσεις μειώνουν την αξία των αποταμιεύσεων αυτών και πιστεύει ότι οι αποταμιεύσεις αυτές θα στραφούν εξ ολοκλήρου στην εσωτερική αγορά λόγω των "αντιπληθωριστικών" μέτρων που προτείνει και της "εμπιστοσύνης" που εμπνέει. Αλλά πως είναι δυνατό να συμβούν τέτοια θαύματα όταν το τεράστιο έλλειμμα του εθνικού προϋπολογισμού που θα δημιουργήσει το πρόγραμμά ~~του~~ θα πρέπει να καλυφθεί από μια αύξηση του ρυθμού προσφοράς χρήματος που στην ουσία θα είναι πληθωριστικό. Ο ορθολογικός ρυθμός προσφοράς χρήματος είναι αυτός που αντικατοπτρίζει τις χρηματοδοτικές ανάγκες που δημιουργούνται από την αύξηση του εθνικού προϊόντος. Αν λοιπόν διατηρήσει αυτό τον ρυθμό σε λογικά επίπεδα ή θα πρέπει να αυξήσει τα επιτόκια σε δραματικά ύψη προκαλώντας έντονη κρίση και ανεργία στον ιδιωτικό τομέα ή να προβεί στην μείωση του δημοσίου τομέα με παρόμοιες συνέπειες ή να επιλέξει ένα συνδυασμό των δύο παραπάνω εναλλακτικών λύσεων. Έτσι, δεν θα πρέπει να διακηρύττει η Ν.Δ. ότι υπολογίζει στην κάλυψη του ελλείματος του δημοσίου προϋπολογισμού από τα φορολογικά έσοδα τα οποία θα προέρχονται από την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας που θα φείλεται στο μακροοικονομικό του πρόγραμμα.

Τέλος, ο τρίτος τρόπος χρηματοδότησης ενός ελλειμματικού κρατικού προϋπολογισμού είναι ο εξωτερικός δανεισμός. Ο εξωτερικός δανει-

σμός είναι επιζήμιος στον βαθμό που οι επενδύσεις που προκύπτουν απ' αυτών δεν παράγουν τόση μελλοντική διεθνή ανταλλακτική αξία (ξένο συνάλλαγμα δηλ. αύξηση εξαγωγών ή αντικατάσταση από εγχώρια παραγωγή αντιστοίχων εισαγωγών) που το ελάχιστο να καλύπτει το κόστος των δανειζομένων ξένων αποταμιευτικών αποθεμάτων. Φυσικά οι αλεπάλληλες αυξήσεις της τιμής του πετρελαίου ανάγκασαν τις Ελληνικές Κυβερνήσεις σε αύξηση του ρυθμού του εξωτερικού δανεισμού προσπαθώντας να αποφύγουν εσωτερική οικονομική κρίση τεραστίων διαστάσεων. Η διπλή οικονομική ιδιότητα του πετρελαίου σαν καταναλωτικού αγαθού και σαν ενδιάμεσου συντελεστή παραγωγής αυξάνει ταυτόχρονα τον ρυθμό του πληθωρισμού από μέσα από το κόστος παραγωγής προϊόντων που χρησιμοποιούν έμμεσα ή άμεσα πετρέλαιο για την παραγωγή τους και μέσα από την κατανάλωση των προϊόντων του αργού πετρελαίου. Η αύξηση αυτή του πληθωρισμού μειώνει το πραγματικό εισόδημα των εργαζομένων. Με την σειρά τους οι εργαζόμενοι πιέζουν τους εργοδότες και τις κυβερνήσεις τους να πάρουν τέτοια μέτρα ^{να το γινει, κωδ. 16} ~~που~~ το λιγώτερο να διατηρήσουν το πραγματικό τους εισόδημα σταθερό. Ο πιο γρήγορος τρόπος αντίδρασης σε τέτοιες πιέσεις είναι η αύξηση του ρυθμού προσφοράς χρήματος που αφ' ενός μεν μετριάζει την κρίση αφ' ετέρου δε δημιουργεί μεγαλύτερη αύξηση του πληθωρισμού. Η απόσυρση αυτού του πληθωριστικού χρήματος γίνεται σταδιακά με την χρηματοδότηση του ελλείματος των εμπορικών συναλλαγών δια μέσου του εξωτερικού δανεισμού.

Βέβαια, οι αυξήσεις της τιμής του πετρελαίου προήλθαν από εξωγενείς προς την χώρα μας γεωοικονομικές πολιτικές επιλογές. Η γεωοικονομική επιλογή που είχε το ίδιο αποτέλεσμα στο ρυθμό εξωτερικού δανεισμού ήταν η ένταξή μας στην Ε.Ο.Κ. που οι υποχρεώσεις ελεύθερου εμπορίου που επιβάλλει στον οικονομικό συνασπισμό των ανεπτυγμένων Ευρωπαϊκών οικονομιών σε συνάρτηση με την οικονομική πολιτική των

Η.Π.Α. που είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση των Αμερικανικών επιτοκίων, την υπερτίμηση δολλαρίου και την μακρόχρονη διεθνή ύφεση, υποχρέωσε την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να ~~α~~συνεχίσει τον ίδιο ρυθμό εξωτερικού δανεισμού. Σ' αυτό το σημείο είναι σκόπιμο να ^{σημειωθεί} τονισθεί και η εσφαλμένη πολιτική πολλών Ελληνικών επιχειρήσεων ^{οποια} που συνετέλεσε στην επιτάχυνση του ρυθμού αυτού. Ενώ η αναγκαστική υποτίμηση της δραχμής τους δίνει ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των εισαγομένων από το εξωτερικό αντιστοίχων προϊόντων, αντί οι Ελληνικές αυτές επιχειρήσεις να αυξήσουν τις παραγωγικές τους επενδύσεις και την ενχώρια παραγωγή ^{αυτές} αποκομίζοντας τα κέρδη που συνεπάγεται αυτή η αύξηση, προτίμησαν τον περιορισμό των επενδύσεών τους και την διατήρηση της παραγωγής τους στα επίπεδα εκείνα που επιτρέπουν αύξηση κερδών διαμέσου της αύξησης της τιμής της ενχώριας παραγωγής. Έτσι ενώ η τιμή των συναγωνιζομένων τα Ελληνικά προϊόντα εισαγωγών άξανε λόγω της ανατίμησης του δολλαρίου οι Έλληνες επιχειρηματίες άξαναν τα κέρδη τους επωφελούμενοι από την αύξηση των τιμών χωρίς να συμμετέχουν σε πραγματική παραγωγική δραστηριότητα. Η τακτική αυτή επιδείνωσε το άνοιγμα του εμπορικού ισοζυγίου, την ανεργία και την ανταγωνιστικότητα των μονάδων αυτών. Δυστυχώς η "ανεργία του κεφαλαίου" σαν φθοροποιός δράση ~~α~~ ενάντια στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, βλάπτει όχι μόνο αυτούς τους ίδιους αλλά ^{και} το γενικότερο κοινωνικό σύνολο.

Οι επιλογές και των δύο κομμάτων στην πολιτική χρηματοδότησης του ελλείματος του κρατικού προϋπολογισμού και τρεχουσών συναλλαγών είναι μάλλον περιορισμένες διότι εξαρτώνται από εξωγενείς προς την χώρα μας παράγοντες προσφοράς και ζήτησης διεθνών κεφαλαίων. Επί πλέον οι όροι δανεισμού αυτών των κεφαλαίων καθίστανται προοδευτικά δυσμενέστεροι για όλες τις δανειοδοτούμενες οικονομίες παρά την φερεγγυότητα που συνεπάγεται η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας μας.

Ήδη η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ προχωρεί στην μείωση του εξωτερικού δανεισμού με αντίστοιχη αύξηση του εσωτερικού δανεισμού. Η σταδιακή μείωση του πληθωριστικού ρυθμού σε συνδυασμό με την διάθεση βραχυ-προθέσμων εντόκων γραμματειών του δημοσίου που έχει εξαγγελθεί και η έκδοση μεσαπροθέσμου ομολογιακού δανείου σε συνδυασμό με υλοποίηση των αποτελεσμάτων του πενταετούς προγράμματος ανάπτυξης αποβλέπουν στην επίτευξη του παραπάνω στόχου.

Η συνέχιση αυτής της χρηματοδοτικής πολιτικής, ο ορθολογικός δυναμικός συνδυασμός του σχετικού βάρους της κάθε μιάς από τις πολιτικές χρηματοδοτήσεις που αναφέραμε σε συνάρτηση με τις εθνικές και διεθνείς οικονομικές εξελίξεις είναι εθνική ανάγκη. Όπως είναι γνωστό, οι πολιτικές αυτές δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και τυχόν διακοπή τους, παραλήψεις ή λάθη εκτίμησης της ροής των δημιουργηθέντων σημαντικού κόστους στον προγραμματισμό της πορείας της εθνικής μας οικονομίας.

Το άλλο σκέλος των οικονομικών μέτρων που συνεπάγεται το μακροοικονομικό πρόγραμμα της Ν.Δ. αφορά τις μελλοντικές συνέπειες στην σχέση αμέσων και εμμέσων φόρων. Το έλλειμα του κρατικού Προϋπολογισμού που θα προκύψει θα ασκήσει έντονες πιέσεις για αύξηση των φορολογικών εσόδων. Είναι πάγια η τακτική της Ν.Δ. να διέχεται ευνοϊκά στην αύξηση των εμμέσων φόρων. Η οπισθοδρόμηση σ' αυτούς τους φόρους όχι μόνο επιβαρύνει άνισα τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα αλλά επί πλέον εισάγει και νέες οικονομικές διαστρεβλώσεις με ανυπολόγιστο οικονομικό και κοινωνικό κόστος. Το κόστος αυτό είναι αποτέλεσμα της διοχέτευσης της οικονομικής δραστηριότητας σε κλάδους ευνοϊκά διακεκλιμένους στο κυβερνών κόμμα σε βάρος των δραστηριοτήτων που πραγματικά κατέχουν το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παραγωγική διαδικασία. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής είναι γνωστά στην χώρα μας από τις

τρεις δεκαετιες παρομοίων επιλογών από την συντηρητική παράταξη.

Επιγραμματικά: οι προτάσεις αυτές δεν αποτελούν παρά μία κακότεχνη αντιγραφή των μεταρρυθμίσεων που οι θεωρητικοί της οικονομικής λειτουργίας της αγοράς (SUPPLY-SIDE ECONOMICS) κατώρθωσαν να προωθήσουν σε χώρες όπως οι Η.Π.Α., Μ.Βρετανία και σε μικρότερο βαθμό στην Δ. Γερμανία. Και ενώ η επιτυχία των μέτρων αυτών αμφισβητείται από όλες τις άλλες θεωρητικές οικονομικές σχολές είναι βέβαιο ότι οι ουσιαστικές διαφοροποιήσεις της Ελληνικής οικονομίας σε σχέση με τις προαναφερόμενες χώρες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος είναι θεωρητικά εμπεδωμένο σε ανύπαρκτες βάσεις και κατά συνέπεια επιζήμιο.

Α. Νικολαΐδης